

Tid og temporalitet i kunst og kultur

Afdelingsseminar for Kunsthistorie og Æstetik og Kultur

Fredag d. 25. november 2016, kl. 9.30-18

AIAS, auditoriet, bygning 1632, Høeg-Guldbergs Gade 6B, 8000 Aarhus

I årets afdelingsseminar for Kunsthistorie og Æstetik og Kultur vil vi sætte fokus på tid og temporalitet i relation til kunst og kultur.

Rum og repræsentationen af rum har i mange år været diskuteret i relation til både billeder, skulpturer og arkitektur. Men det vil være en tese, at der har været mindre fokus på tid i den visuelle kunst.

En årsag til dette kan være teoretikere som Lessing, Herder og Greenberg, der argumenterede for, at mediet for litteratur og musik er tid, mens fladen er male-riets medie og rummet skulpturens.

Selvom disse synspunkter har været kritiseret gennem en del år, er vi måske stadig påvirket af dem. Indenfor den visuelle kunsts historie har tid primært været diskuteret i relation til periodisering af kunst, i relation til minimalisme, installationskunst og konceptkunst og de senere år i

diskussioner om kulturel erindring og kontemporanitet.

Dog har man måske de senere år kunnet observere en fornyet interesse for tid i kunsten. Serien Documents in Contemporary Arts har udgivet en antologi med temaet *Time*, og *The Art Bulletin* har også haft en særlig sektion om tid i kunsten.

Det vil også være en tese, at vi i tiltagende grad påvirkes af den måde, som teknologier måler, medierer og manipulerer tid og objekter i tid, og at tidsspørgsmålet er derfor ekstra aktuelt i relation til samtidskulturen.

Med seminaret håber vi at sammenstille refleksioner af tid i kunst og kultur på tværs af tid og forskellige typer af medier.

Arrangørerne: Pernille Leth-Espensen, Anette Vandsø og Maja Bak Herrie

Tid og temporalitet i kunst og kultur

Program

9:30 Velkomst

9:40-10:15 Fra blomsterure til radioaktive smykker: Introduktion til seminarets tema
/Pernille Leth-Espensen

10:15-10:50 Den overhalede tid - refleksioner i anledning af en nylig udstilling af Jette Gejl
/Jette Gejl, Peter Brix Søndergaard

10:50-11.25 Tidsstempelt: arkivet som temporalt medium i samtidskunst
/Anne Kølbbæk Iversen

11:25-11:50 KAFFEPAUSE

11:50-12.25 Entropisk tidstab: Minimalisme set gennem Robert Smithson og nyere kompleksitetsteori
/Jacob Wamberg

12:25-13:00 At læse en lydbog – i tid og rum
/Birgitte Stougaard

13:00-14:00 FROKOSTPAUSE

14:00-14:35 Chronopolitics and Technologies of Control
/Alexander Wilson

14:35-15:10 Æstetiske rekonfigurationer af tid i samtidskunsten.
/Anette Vandsø

15:10-15:25 KAFFEPAUSE

15:25-16:00 Senmiddelalderens parallelle tider
/Laura Katrine Skinnebach

16:00-16:35 Tidstypisk kunst uden tid. De Unge Vilde som retro-, post- og metakunsthistorisk fænomen
/Kamma Overgaard Hansen

16:35-17:10 Time-sharing
/Trine Friis-Sørensen

17:10 RECEPTION
Alle er velkomne

Abstracts

Fra blomsterure til radioaktive smykker: Introduktion til seminarets tema

/Pernille Leth-Espensen

Seminaret indledes med en introduktion og rammesætning af dagens tema med inddragelse af udvalgte historiske og aktuelle eksempler indenfor kunst, kultur og teknologi.

Den overhalede tid - refleksioner i anledning af en nylig udstilling af Jette Gejl.

/Jette Gejl & Peter Brix Søndergaard.

Med udgangspunkt i Jette Gejls udstilling om det historiske landbrugsland Danmark ("Der er noget galt i Danmark", Galleri Grundstof, 2016) og med referencer til historiske og aktuelle eksempler (fra L.A. Ring og Erik Henningsen over Morten Koch til Poul Anker Bech og Alan Otte), der henter stof og motivisk materiale fra vores nationale landbrugskulturs ud- og afvikling, behandles og tematiseres forskellige måder at håndtere tid og tidslighed (som fx indbygget i erindringsbærende historiske artefakter) på i billedkunstneriske, filmiske og museale praksisser (fx affektivt, nostalgisk eller mekanisk-positivistisk evolutionært).

Tidsstempelt: arkivet som temporalt medium i samtidskunst

/Anne Kølbæk Iversen

Dette oplæg vil præsentere en læsning af udvalgte samtidskunstneriske praksisser, der arbejder med arkivet som begreb og anordning, med fokus på hvordan arkiver opmåler og relaterer til forskellige former for tid: menneskeligt erfaret eller sanset tid ; historisk tid ; geologisk, dyb tid og teknologiers/mediers tid.

Oplægget bygger på det grundlag, at enhver arkiv-teknologi har sin egen måde at repræsentere tiden på, inspireret af bl.a. Wolfgang Ernsts begreb om 'technical Eigenzeit' samt Bernard Stieglers teori om menneskets eksteriorisering af hukommelse. Samtidig vil oplægget undersøge, på hvilke måder den kunstneriske bearbejd-

ning af *arkivet* fungerer som en måde at genvinde en 'tabt tid' og på den måde bliver udtryk for forsøg på at udvide tiden til en mere kompleks *kon-temporaneitet*. Eksempler vil inkludere Linda Hilfling Ritasdatter: *Bugs in the War Room*, Overgaden 2. april - 29. maj 2016 Jill Magid: *The Proposal*, Kunst Halle Skt Gallen 4. juni - 21. august 2016 Mark Leckey: *Dream English Kid 1964-1999 AD*, Liverpool Biennial 2016

Entropisk tidstab: Minimalisme set gennem Robert Smithson og nyere kompleksitetsteori

/Jacob Wamberg

Da jordkunstneren Robert Smithson i de sene 1960ere analyserede minimalismen og dens ekkoer i science fiction-monumenter og efterkrigstidens funktionalisme, hæftede han sig ved disse kunstformers radikale tab af energi og sammenbrud af evolutionær tidsfornemmelse. Overraskende nok var det entropi, et nøglebegreb fra termodynamikken, han valgte som betegnelse for denne effekt, for hvordan kan den stigende uorden og tilfældighed, som entropien normalt forbindes med, forliges med minimalismens og funktionalismens strengt geometriske former?

I dette oplæg vil jeg forsvare Smithsons entropiforståelse gennem inddragelse af nyere kompleksitetsteori. Geometrisk orden og kaos mødes nemlig i et fælles fravær af kompleksitet, en selvorganisering, der vidner om sin evolutionære tilblivelse. Hvor humanistiske kunstformer, fra klassik til naturalisme, orienterer sig mod komplekse livsformer og deres tidslige tilblivelse og væren (i klassikken koncentreret i organismeklynger, i naturalismen i subjektivt animerede sensorier), udgør minimalismen et klimaks for et posthumanistisk oprør mod disse kunstformer og en overgivelse til en temporalitet, hvor fortid og fremtid flyder sammen, og en million år indeholdes i et sekund.

At læse en lydbog – i tid og rum

/Birgitte Stougaard

Når vi læser litteratur gør vi det igennem et specifikt medie, typisk bogen. At tilgå litteratur indebærer forestillingen om en særlig litteraturens medialitet - i bred forstand forstået som mediets materielle væremåde (Brügger) samt dets brugs- og oplevelsespotentialer – og denne medialitet har historisk set været knyttet til bogen. Læsning i en bog udfolder sig i bestemte og distinkte rum/tid kategorier, inden for rammerne af, hvad vi traditionelt har forstået som enkeltkunstartens medialitet. Imidlertid udfordres disse kategorier, når litteraturen rykker ud af bogen – i retning af fx poetry slams, poetry walks, oplæsningsevents, twitter/SMSromaner, apps og lydbøger. Mit oplæg vil undersøge hvad der sker med oplevelsen af tid og rum i læsningen af lydbogsversionen af Helle Helles roman *Ned til hundene* (2008). Her inddrages både teknologi, læsesituation og fortælling som analyseparametre. Herunder vil oplægget spørge til, hvorvidt lydbogsoplevelsen kan betegnes som læsning.

Chronopolitics and Technologies of Control

/Alexander Wilson

The ubiquity of the posthuman narrative today is inextricable from the *chronopolitical* landscape we now find ourselves in. The allure of posthumanity is deeply related to the postmodern *anthropocenic* zeitgeist according to which humanity has exhausted its 'futurity'. Endemic of western culture after the *end of history* (Fukuyama), having extinguished all hope of revolution, a defeatist attitude has infected politics from the inside. As Slavoj Žižek and Fredric Jameson have noted, it has become easier to imagine human extinction than to imagine human life beyond capitalism. It is now common for theorists to lament the age's incapacity to imagine the future. However, other recent thinkers, such as those of the *accelerationist* movement (Srnicsek and Williams), and promethean philosophers such as Ray Brassier, directly target this pessimistic social climate and attempt to reinvigor-

ate of the idea of futurity with a controversial faith in the promises of technological determinism. But both the fatalists and the voluntarists, both the techno-pessimists and the promethean optimists seem to overlook the fact that our technologies condition time itself, including our attitudes toward futurity. There is a line of thought running from Heidegger to Stiegler, which acknowledges technology's conditioning of futurity as a horizon of expectation. Such ideas intersect the Frankfurt school's study of culture industry, as well as contemporary analyses of the affect-industry's short-circuiting of retentions and anticipations. Today, the incessantly rising speeds of economic circulation (Paul Virilio), the territorialization of dreams (Jonathan Crary) and the algorithmic control of desires (Antoinette Rouvroy), increasingly leave us suspended in an a-temporal or *post-temporal* (Jameson) limbo. This leaves us not only incapable of tracking the historical *chronos*, but also of understanding the present, of evaluating the moment in pragmatic terms: *kairos*. By exploring how the theme of time travel in science fiction films and popular culture has evolved in the last century, I will try to shed some light on how today's technologies of control condition our modes of engagement with the future. Who and what do they serve? When and how might they be put to good use?

Æstetiske rekonfigurationer af tid i samtidskunsten

/ Anette Vandsø

Klimakrisen udfordrer vores opfattelser af tid. Der er enorme tidsperspektiver i klimaforandringer, i affald fra atomkraftværker og i hele forestillingen om overgangen til en ny geologisk tidsalder, Det Antropocæne, som fordrer at vi kan tænke en 'deep time' (Irvine 2014) som rækker langt ud over vores menneskelige tidsskala.

Mange samtidskunstværker som handler om nature og klimaforandringer, såsom Eliassons smeltende indlandsis eller Rune Bosses planteinstallationer synes at adressere denne rekonfiguration af tid. I min præsentation ønsker jeg diskutere så-

danne eksperimenterende og næsten videnskabelige installationer af specifikke materialiteter. Jeg er især interesseret i, hvordan de installationer bringer forskellige tidsligheder sammen: en ikke-menneskelig tidsskala som er indlejret i materialiteten bringes sammen med begivenhedens nu som deles med publikum. Det NU hvor endnu en vanddråbe flyder fra isen. Jeg overvejer om vi kan tale om dette ved at se installationer som en eksplicitering af det man med Simondon og Stiegler kan kalde for symbolske miljøer, og om vi kan tale om temporalitet ved at se på hvordan forskellige tids-perspektiver og hermed forskellige subjektpositioner konstitueres i disse værker.

Senmiddelalderens parallelle tider

/ Laura Katrine Skinnebach

Senmiddelalderens fromhed opererer med flere parallelle tidsperspektiver; den kristne frelseshistorie og eskatologi er allestedsnærværende som overordnet tidsramme om det enkelte individs ageren i jordelivet; de bibelske begivenheders tidshorisont aktualiseres og smelter samme med den levende tid i eukaristiens gentagelse og erindring af Kristi offerdød (*anamnese*); levende har ansvar for afdøde familiemedlemmers frelse og udfrielse fra skærsildens pinsler gennem messer, almisser og billeddonationer; helgener fungerer som moralske forbilleder på tværs af tid og rum.

Dette oplæg undersøger senmiddelalderens komplekse forståelse af tid med udgangspunkt i udvalgte epitafier; tiden som udspændt mellem bibelske fortællinger, frelseshistoriske forestillinger, kirkeårets cykliske tilbagevenden, liturgiske handlingers erindringsaspekter, tidebønnernes strukturering af dagen og dagliglivets uomgængelige nærvær.

Tidstypisk kunst uden tid

De Unge Vilde som retro-, post- og meta-kunsthistorisk fænomen

/Kamma Overgaard Hansen

I 1982 rejste unge danske kunstnere til Tyskland for at opleve samtidskunsten på

udstillingen *Zeitgeist*. Bladrer man kataloget herfra igennem – og ser man på de værker, som de danske kunstnere producerede umiddelbart derefter, og som sikrede dem en plads i kunsthistorien som De Unge Vilde – bliver det imidlertid klart, at 'tidsånden' anno 1982 snarest var en ånd af ikke-tid. Kunstnerne lånte nemlig i udpræget grad fra andre tiders kunst, som de så alligevel ikke blot reproducerede ukritisk, men snarere omfavnede med lige dele nostalgisk retrodyrkelse, postmodernistisk distance og vittig metakommentar.

Mit oplæg vil tage udgangspunkt i et par af disse værker. Herudfra vil jeg diskutere postmodernismen som en tilstand af ikke-tid, hvor forestillingen om en kronologisk fremadskridende udvikling synes at stagnere til fordel for en tilsyneladende uendelig kredsen om en stadig mere bearbejdet forestilling om fortiden.

Time-sharing

/Trine Friis Sørensen

Mit paper tager afsæt i min praksisbaserede kuratoriske postdoc mellem AU og Kunsthall Aarhus med særligt fokus på *The Timeshare Project*, som jeg pt. arbejder på i forbindelse med Kunsthall Aarhus' hundredårsjubilæum i 2017. I almindelig sprogbrug betegner time-sharing ikke, som man ellers kunne tro, deling af den samme tid, men derimod deling af det samme rum på forskellige tidspunkter, som vi kender det fra en timeshare feriebolig. Begge betydninger er imidlertid centrale for *The Timeshare Project*, som involverer fem internationale kunstinstitutioner og -forlag. Projektet opererer med *tidsdeling* i form af publikationer, som de involverede inviteres til at producere, og med *rumdeling* (på forskellige tidspunkter) i kunsthallens rotunde, hvor publikationerne foldes ud og aktiveres på forskellig vis. Udover at præsentere projektet og overvejelserne bag vil jeg også diskutere, hvordan jeg arbejder med praksisbaseret forskning, herunder forskningsspørgsmålets temporalitet.